

Govorimo o mogućnostima

Pojašnjenje Konvencije
o pravima osoba s invaliditetom

A World Enabled
THE VICTOR PINEDA FOUNDATION

unicef

ZAHVALE

Tekst ove knjižice pripremio je Victor Santiago Pineda, utemeljitelj Zaklade Victor Pineda i najmlađi vladin predstavnik u Ad Hoc odboru zaduženom za pripremu nacрта Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

UNICEF u Hrvatskoj zahvaljuje na potpori građanima i tvrtkama čije su donacije omogućile tisak i distribuciju ove knjižice.

Ovaj projekt za djecu s teškoćama u razvoju pokrenuo je UNICEF, a za njega je od početka zadužena Helen Schulte iz UNICEF-ova Odjela za zaštitu djece, uz potporu Marie Cristine Gallegos, koordinatorice inicijative Glasovi mladih u UNICEF-ovoj Jedinici za razvoj i sudjelovanje adolescenata. Izvornik je uredio i pripremio UNICEF-ov Odsjek za komunikacije u New Yorku, dok je hrvatsko izdanje pripremio UNICEF-ov Ured za Hrvatsku.

Također zahvaljujemo UNICEF-ovim uredima u Armeniji, Kini, Etiopiji, Nikaragvi, Tajlandu i Uzbekistanu na njihovim važnim doprinosima.

Osobitu zahvalu upućujemo djeci i mladima s teškoćama u razvoju koji su svoje spoznaje podijelili s autorima na savjetovanjima koje su organizacije Save the Children i Arapska zaklada za ljudska prava održale u gradu Sana'a u Jemenu, tijekom listopada 2007. i na Samitu mladih, održanom u sklopu Specijalne olimpijade u kineskome Šangaju, zajedno s Ljetnim igrama u listopadu 2007. Velika hvala i svima onima koji su se putem interneta uključili u savjetovanje na UNICEF-ovim stranicama Glasovi mladih te mladim liderima s invaliditetom iz inicijative Svijet mogućnosti Zaklade Victor Pineda.

UNICEF je osobito zahvalan djeci, koja su svojim pjesničkim ostvarenjima i crtežima snažno pridonijela ovoj inicijativi.

Također bismo željeli zahvaliti članovima tehničke savjetodavne skupine u ovome projektu na pažljivim komentarima svih verzija ove publikacije, a osobito Saudamini Siegrist (iz UNICEF-ova ureda u Firenci), Gerison Lansdown (neovisnoj konzultantici), Alexandri Yuster, Danielu Seymouru i Nadine Perrault (iz UNICEF-a u New Yorku), Catherine Naughton (iz organizacije Christian Blind Mission), te Cherie Tropet i Vanessi Anaya (iz Zaklade Victor Pineda), koji su pomogli u oblikovanju prvih verzija.

Zahvaljujemo prvome partneru UNICEF-a u Hrvatskoj, T-Hrvatskom Telekomu, na velikodušnoj potpori projektu promicanja prava djece s teškoćama u razvoju.

© Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF), srpanj 2009.

Za reprodukciju bilo kojeg dijela ove publikacije potrebno je zatražiti dopuštenje. Molimo vas kontaktirati: Ured UNICEF-a za Hrvatsku, Radnička cesta 41, 10 000 Zagreb, info@unicef.hr

Obrazovnim i neprofitnim organizacijama dopuštenje za korištenje publikacije daje se besplatno, dok se od ostalih traži plaćanje male naknade.

Ilustracija na naslovnici: Lisa Lavoie, prema crtežu Lea Nohemí Hernández

Dizajn knjižice: Christina Bliss

Prijevod na hrvatski jezik: Saša Šegrt

Lektura: Ana Poklepović

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 709430.

GOVORIMO O MOGUĆNOSTIMA

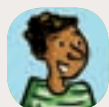
Pojašnjenje Konvencije o pravima osoba s invaliditetom

SADRŽAJ

Problem

2

Aktivnosti koje dovode do promjene

3

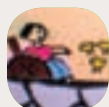
O ovoj knjižici

3

O Konvenciji

7

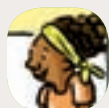
Konvencija o pravima osoba s invaliditetom ukratko

8

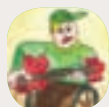
Kako prava postaju stvarnost

17

Provjerite svoje znanje

19

Pojmovnik

21

Problem

*Nemam noge,
Ali imam osjećaje.
Ne vidim,
Ali stalno razmišljam.
Premda ne čujem,
Želim komunicirati.
Zašto ljudi smatraju da sam beskorisna, bez misli i glasa,
Kad sam jednako sposobna kao i svi drugi,
Da razmišljam o našem svijetu.*

– Coralie Severs (14), Velika Britanija

Ova pjesma govori u ime milijuna djece i odraslih osoba s invaliditetom koji žive širom svijeta. Mnogi od njih svakog se dana suočavaju s diskriminacijom. Njihove se sposobnosti zanemaruju, a mogućnosti podcjenjuju. Te osobe ne dobivaju ni obrazovanje ni zdravstvenu njegu koji su im potrebni, a isključuje ih se i iz aktivnosti u njihovim zajednicama.

Međutim, djeca i odrasle osobe s invaliditetom imaju jednaka prava kao i svi drugi.

Ohrabrite me... možete vi to! - Bismark Benavides (13), Nikaragva

Aktivnosti koje dovode do promjene

Upravo iz tih razloga sročena je Konvencija o pravima osoba s invaliditetom. Ovim se međunarodnim sporazumom od vlada u cijelome svijetu traži da poštuju prava djece i odraslih osoba s invaliditetom.

UNICEF i partneri potiču sve zemlje da ratificiraju ovu Konvenciju. Na taj će se način djeca s teškoćama u razvoju zaštititi od diskriminacije i promicat će se njihovo uključivanje u društvo. Svi možemo pridonijeti tomu. Pročitajte ovu knjižicu i doznajte kako se možete uključiti u aktivnosti koje omogućuju da se prema svima postupa baš onako kako treba.

Razumijevanje teškoća u razvoju

Jeste li se ikad osjećali isključenima? Djeca i odrasli koji imaju poteškoća s vidom, učenjem, kretanjem ili sluhom često se tako osjećaju. Postoje mnoge prepreke koje ih mogu sprječavati da se poput ostalih uključe u život zajednice, a većinu tih prepreka nameće im društvo. Na primjer, dijete u invalidskim kolicima želi ići u školu. No možda je to nemoguće ostvariti jer škola nema ulaz za invalidska kolica ili mu ravnatelj i nastavnici ne pružaju potporu. Postojeća pravila, stavove, pa čak i građevine, moramo promijeniti kako bi se svi mogli uključiti.

ilustracija: Lisa Laviole

O ovoj knjižici

Ovu knjižicu pripremili smo zajedno s djecom i za djecu, a njezina je svrha objasniti Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, zašto je uopće stvorena i kako osobama s invaliditetom može pomoći da ostvare svoja prava. Nadamo se da ćete se koristiti njome kako biste proširili spoznaje o tome da djeca s teškoćama imaju jednaku mogućnost u ostvarivanju svojih ciljeva.

Možda i vi sami imate neku vrstu invaliditeta ili poznajete neku osobu koja ima takvih teškoća. Osobe s invaliditetom mogu imati teškoća s vidom, sluhom, kretanjem ili pamćenjem. No te osobe jednako tako imaju i svoje snove, nade i ideje koje žele podijeliti s drugima - kao što to čine crtežima ili pjesmama objavljenima na stranicama ove knjižice.

Pozivamo vas da informacije iz ove knjižice prenesete svojim roditeljima, nastavnicima, prijateljima i svima za koje mislite da bi ih moglo zanimati.

U ovoj knjižici pronaći ćete sažetak Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i razloge zbog kojih je stvorena. Možete naučiti koja su prava i odgovornosti svih ljudi te koje korake i aktivnosti moraju poduzeti državne vlasti kako bi djeci s teškoćama u razvoju pomogle da ostvare svoja prava. Također možete doznati što i vi sami možete učiniti da pokrenete promjene.

Na kraju knjižice naći ćete popis riječi i izraza i njihova objašnjenja. Taj popis, ovdje pojmovnik, pomoći će vam da lakše razumijete izraze koji su vam možda nepoznati.

Što je konvencija?

Konvencija je sporazum zemalja o tome da će poštovati isti zakon o nekom konkretnom pitanju. Kada neka zemlja potpiše i ratificira (odnosno odobri) konvenciju, to onda postaje pravno obećanje i svi postupci državnih vlasti moraju ga uzimati u obzir. Kao rezultat, vlasti često prilagođuju ili mijenjaju zakone kako bi bili u skladu s ciljevima konvencije.

Što su ljudska prava?

Zakoni štite prava i prirodno dostojanstvo, (dostojanstvo koje ljudi dobivaju svojim rođenjem), svih ljudi na svijetu. Nitko nije isključen. Na primjer, sva ljudska bića imaju pravo na život i slobodu da ne budu u ropskom odnosu. Ta prava potvrđena su u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, koju su 1948. godine usvojile sve zemlje članice Ujedinjenih naroda. Sva djeca imaju pravo na hranu i zdravstvenu njegu, pravo da idu u školu i da budu zaštićena od nasilja i zlostavljanja. Djeca također imaju pravo reći što misle u situacijama kad odrasli donose odluke koje se na njih odnose, kao i pravo da se ta njihova mišljenja uzmu u obzir. Dječja prava navedena su u Konvenciji o pravima djeteta.

Poruka glasi **SPOSOBNOST**

Victor Santiago Pineda, predsjednik Zaklade Victor Pineda

Kad sam imao pet godina, prestao sam hodati. Kako sam rastao, moji mišići postajali su preslabi čak i za disanje. Mislio sam da se nikomu ne mogu svidjeti jer sam drukčiji. Moji roditelji nisu znali što moraju činiti. No uvijek su se trudili da se osjećam voljeno. Vjerovali su u mene i dopuštali mi da preuzimam rizike i isprobavam nove stvari. Tako sam razvio samopouzdanje.

Moja obitelj znala je da ću se morati boriti za svoj put. Tijekom cijelog djetinjstva morao sam mijenjati mišljenja drugih ljudi o tome što ja mogu učiniti i kako to mogu učiniti. Naposljetku sam doznao da postoje zakoni koji me štite. Zahvaljujući njima, dobio sam pomoć koja mi je bila potrebna i mogao sam postati izvrstan student.

Imati invaliditet nije nešto loše. To čak može biti nešto na što možete biti ponosni. Svi smo različiti i imamo različite **SPOSOBNOSTI**. Svako dijete može biti ambasador mogućnosti u svojoj obitelji, školi, zajednici... Svatko od nas ima ideje, iskustva i vještine koje mogu poslužiti svima drugima. Ova knjižica poziva sve ljude svih naroda da nas poštuju i cijene baš onakve kakvi jesmo.

– Victor Santiago Pineda

Odrastao sam pitajući se kakav bi moj život bio da sam živio na nekome mjestu u kojem prava djece slične meni nisu zaštićena. Otkrio sam da se ljudi poput mene iz cijeloga svijeta okupljaju u Ujedinjenim narodima kako bi radili na tim pitanjima - i jako sam se potrudio da se nađem među njima.

Postao sam najmlađi predstavnik u posebnom Odboru Ujedinjenih naroda koji je sastavio nacrt Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. Stekao sam mnoge prijatelje i podijelio svoje ideje, a zajedno s vladama sročili smo ovu Konvenciju.

Svi ljudi na svijetu izgledaju različito, imaju različite ideje, iskustva, tradiciju i sposobnosti. Naučio sam da te razlike mogu stvoriti nove mogućnosti, nove nade, nove snove i nova prijateljstva.

Ova je knjižica poziv na djelovanje, poziv upućen djeci s teškoćama u razvoju ili bez njih, poziv da stoje jedni uz druge i bore se za ono što je ispravno. Razlike među ljudima u svijetu bogatstvo su koje svi trebaju poštovati i dijeliti. Svako dijete dio je svjetske obitelji kojoj pridonosi svojim jedinstvenim sposobnostima. Svako je dijete uključeno!

Victor Santiago Pineda pedagog je i filmaš koji radi s mladima s invaliditetom i informira ih o njihovim pravima. Uz pomoć svoje zaklade, razvio je inicijativu Svijet mogućnosti, educirao javnost o sposobnostima i potencijalu mladih ljudi s invaliditetom. G. Pineda surađivao je s Ujedinjenim narodima, Svjetskom bankom i vladama na promicanju poštovanja, jednakih mogućnosti i dostojanstva za sve ljude. G. Pineda boluje od mišićne distrofije i za kretanje se koristi kolicima.

Sretan sam kada...
 Sretan sam s malim stvarima
 Sretan sam kada...
 Ljudi razumiju što pokušavam reći
 Kada s drugima ravnopravno razgovaram
 Sretan sam kada sam ponosan na sebe
 Sretan sam kad učim
 Kroz učenje saznajem nove stvari
 I mogu razumjeti vijesti iz cijeloga svijeta
 Mogu izračunati koliko trebam platiti za jelo
 Mogu reći što mislim da je ispravno, a što pogrešno
 Sretan sam što mogu toliko toga napraviti sam
 Sretan sam što postoji nešto što najviše volim raditi
 Sretan sam kada navijam za nogometaše
 Jer je njihov žar za igrom tako velik
 Osjećam se kao jedan od njih
 I sam postanem jako vatren
 Sretan sam što imam san
 On se može činiti malenim, ali
 Planirati i svaki dan vjerno živjeti
 Čini me toliko sretnim.

– Kim Yoona (15), Republika Koreja

Pravo na igru - Javlon Rakmonberdiev (12), Uzbekistan

O Konvenciji

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom zapravo je dogovor zemalja cijeloga svijeta koji će osigurati da se prema ljudima s invaliditetom i ljudima bez invaliditeta postupa jednako. Konvencije, koje se katkad nazivaju i sporazumima, ugovorima, međunarodnim dogovorima ili pravnim instrumentima, govore vašim državnim vlastima što trebaju učiniti kako bi osigurale da i vi možete ostvariti svoja prava. U to su uključene sve odrasle osobe i djeca s invaliditetom, podjednako djevojčice i dječaci.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom usvojena je 13. prosinca 2006. godine. Do 2. travnja 2008. Konvenciju je ratificiralo 20 zemalja, što znači da je stupila na snagu 3. svibnja 2008., a među tim zemljama je i Hrvatska (pravila Konvencije potražite na internetskim stranicama www.un.org/disabilities).

Premda se Konvencija odnosi na sve osobe s invaliditetom, bez obzira na njihovu dob, ova se knjižica bavi onime što ta prava znače za život djece - jer vi ste, djeco, najvažniji!

Zašto je ova Konvencija važna?

Ako vi, vaši roditelji ili drugi članovi vaše obitelji imate kakav oblik invaliditeta, ova Konvencija nudi vam korisne informacije i poticaj. Ona usmjerava vas i vašu obitelj, kao i prijatelje koji vam žele pomoći, prema načinima s pomoću kojih možete ostvariti svoja prava. Ona također definira aktivnosti koje državne vlasti moraju poduzeti kako bi svim osobama s invaliditetom pomogle da ostvare svoja prava.

Osobe s različitim oblicima invaliditeta iz različitih zemalja surađivale su sa svojim državnim vlastima na pripremi ove Konvencije. Ideje su dobili razmatrajući primjere pozitivnih aktivnosti i zakona koji su osobama s invaliditetom pomogli da se školuju, dobiju posao, zabave se i zadovoljno žive u svojim zajednicama.

Mnoga postojeća pravila, stavovi, pa čak i objekti, moraju se promijeniti kako bi se djeca s teškoćama u razvoju mogla školovati, igrati i sudjelovati u ostalim aktivnostima kojima se sva djeca svijeta bave. Ako je vaša vlada ratificirala Konvenciju, to znači da je pristala ostvariti te promjene.

Važno je podsjetiti da prava o kojima se govori u ovoj Konvenciji nisu neka nova prava. Ta ista ljudska prava navedena su u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Konvenciji o pravima djeteta i drugim međunarodnim sporazumima o ljudskim pravima. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom jamči da se ta prava poštuju kod osoba s invaliditetom.

*Optimizam je naš životni moto
Poslušaj, prijatelju moj, poslušajte, prijatelji,
Neka vaš moto budu ljubav i vjera
Život je dar našega milostivoga Boga
Dan svim bićima na nebu i na zemlji
Ako imate prijatelje s invaliditetom
Budite im bliski, pomozite im da se osjećaju
sigurno
Potičite ih da budu optimistični i da vole život
Recite im da je očajavati kukavički
A da su ustrajnost i odlučnost znakovi hrabrosti
Nada je cilj našeg života
Nježan osmijeh nas spaja
Nema očaja u životu ni života u očaju*

– Jwan Jihad Medhat (13), Irak

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom ukratko

Ova Konvencija daje mnoga obećanja. Njezinih 50 članaka jasno objašnjava koja su to obećanja. Kad na ovim stranicama budemo spominjali “vlade”, mislimo na one vlade koje su ratificirale Konvenciju, (a koje se još nazivaju i “države-stranke”).

Što su zakoni?

Zakoni su pravila koja svatko mora poštovati kako bi ljudi prihvaćali jedni druge i sigurno zajedno živjeli.

Što znači ratificirati?

Vlade koje ratificiraju neku Konvenciju pristaju da će učiniti sve što mogu da provedu njezine članke. Provjerite je li i vaša vlada ratificirala Konvenciju. Ako jest, onda predstavnike vlade možete podsjetiti na obveze koje su preuzeli. Ujedinjeni narodi objavljuju popis država-stranaka koje su potpisale i prihvatile Konvenciju. Hrvatska vlada je ratificirala Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, a na internetskim stranicama Ujedinjenih naroda www.un.org/disabilities možete provjeriti koje su druge zemlje to još učinile.

Članak 1.: Svrha

Ovaj članak ukratko navodi glavni cilj Konvencije, a to je promicati, štititi i osigurati potpuno i ravnopravno ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda svih ljudi s invaliditetom, uključujući i djecu.

Članak 2.: Definicije

U ovome članku naveden je popis riječi koje imaju osobito značenje u ovoj Konvenciji. Na primjer, "jezik" uključuje izgovorene riječi, ali i riječi iz znakovnog ili nekog drugog oblika neverbalne komunikacije. "Komunikacija" uključuje jezike, ploče s pisanim tekstom, Brailleovo pismo (koje se koristi ispupčenim točkicama koje označuju slova i brojeke), taktilnu komunikaciju (komunikaciju dodirima), uvećani tisak i dostupne multimedijalne sadržaje (kao što su internet i audiotehnologija).

Članak 3.: Opća načela

Načela (glavna uvjerenja) ove Konvencije:

- (a) Poštovanje prirođenoga dostojanstva svake osobe, slobode osobnog izbora i neovisnosti.
- (b) Nediskriminacija (pravedno postupanje prema svima).
- (c) Potpuno sudjelovanje i uključenost u društvo (uključenost u vašu zajednicu).
- (d) Poštovanje razlika i prihvaćanje osoba s invaliditetom kao dijelom ljudske raznolikosti.
- (e) Jednake mogućnosti.
- (f) Dostupnost (imati pristup prijevozu, mjestima i informacijama, imati neuskraćen pristup sadržajima zbog invaliditeta).
- (g) Jednakost među muškarcima i ženama (djevojčice i dječaci imaju jednake mogućnosti).
- (h) Poštovanje razvojnih sposobnosti djece s teškoćama u razvoju i njihova prava na očuvanje vlastitog identiteta (poštuje vas se zbog vaših sposobnosti, a vi se sobom ponosite).

Članak 4.: Opće obveze

Zakoni koji diskriminiraju ljude s invaliditetom ne smiju postojati. Ako je to potrebno, vlade bi trebale donijeti nove zakone koji štite prava osoba s invaliditetom i staviti te zakone u djelo. Ako stari zakoni ili tradicije diskriminiraju ljude s invaliditetom, vlade trebaju pronaći način da ih promijene.

Ako postoje zakoni ili postupci koji djecu s teškoćama u razvoju sprječavaju da sudjeluju u istim stvarima kao i ostala djeca, to se mora promijeniti. Vaša vlada bi se u mijenjanju tih zakona ili politika trebala savjetovati s organizacijama koje se bave potrebama djece s teškoćama u razvoju.

U pripremi novih zakona i politika vlade bi trebale tražiti savjete od osoba s invaliditetom, uključujući i djecu.

Članak 5.: **Jednakost i nediskriminacija**

Vlade priznaju da svi ljudi imaju pravo da ih štiti zakon te da se zakoni neke zemlje primjenjuju na sve koji u toj zemlji žive.

Članak 6.: **Žene s invaliditetom**

Vlade znaju da se žene i djevojčice s invaliditetom suočavaju s mnogobrojnim oblicima diskriminacije i suglasne su štititi njihova ljudska prava i slobode.

Članak 7.: **Djeca s teškoćama u razvoju**

Vlade pristaju poduzeti sve moguće aktivnosti kako bi djeca s teškoćama mogla ostvariti sva ljudska prava i slobode u jednakoj mjeri kao i ostala djeca. Također pristaju osigurati da djeca s teškoćama u razvoju mogu slobodno izraziti svoje stavove o svim stvarima koje se na njih odnose. Uvijek treba prvo razmotriti što je najbolje za svako dijete.

Dječaci i djevojčice s teškoćama u razvoju imaju jednaka prava kao i sva ostala djeca. Na primjer, svako dijete ima pravo ići u školu, igrati se, biti zaštićeno od nasilja ili se uključiti u donošenje odluka koje se na njega odnose. Vlade moraju pružiti podatke i pomoć koja je djeci s teškoćama u razvoju potrebna da ostvare svoja prava.

Članak 8.: **Podizanje svijesti**

Vlade trebaju sve ljude obrazovati o pravima i dostojanstvu osoba s invaliditetom, njihovim mogućnostima i vještinama. One se pristaju boriti protiv stereotipa, predrasuda i aktivnosti koje bi mogle naštetiti osobama s invaliditetom. Vaša bi škola, primjerice, trebala promicati stav koji pokazuje poštovanje osoba s invaliditetom, čak i među najmlađom djecom.

Članak 9.: **Pristupačnost**

Vlade pristaju da osobama s invaliditetom omoguće neovistan život i sudjelovanje u životu svoje zajednice. Sva javna mjesta, uključujući i zgrade, ceste, škole i bolnice moraju biti dostupne osobama s invaliditetom, uključujući i djecu. Ako ste u kakvoj javnoj ustanovi i potrebna vam je pomoć, u njoj bi trebao biti vodič, čitač ili profesionalni tumač za znakovni jezik kako bi vam pomogao.

Mediji moraju izvještavati o nepravednome postupanju prema djeci i odraslim osobama s invaliditetom.

ilustracija: Lisa Laviole

Mir za svako dijete - Ani Verdyan (8), Armenija

Što je s tehnologijom

Osobama s različitim vrstama invaliditeta treba omogućiti jednostavno korištenje telefona, računala i sve ostale tehnologije. Na primjer, internetske stranice mogu se urediti tako da osobe koje imaju poteškoća s korištenjem tipkovnice ili imaju oštećen vid ili sluh, mogu doći do svih informacija u drugome formatu. Računalo tako može imati Brailleovu tipkovnicu ili se može koristiti sintetizatorom govora koji izgovara riječi koje se pojavljuju na ekranu.

Članak 10.: **Pravo na život**

Svako ljudsko biće rođenjem stječe pravo na život. Vlade jamče da je to jednako za osobe s invaliditetom i bez njega.

Članak 11.: **Krizne situacije i humanitarne potrebe**

Osobe s invaliditetom imaju jednako pravo kao i svi drugi na zaštitu i sigurnost tijekom rata, kriznih situacija ili prirodnih nepogoda, kao npr. u oluji. Pravno je zabranjeno ne odobriti osobi s invaliditetom boravak u skloništu ili je ostaviti, a istodobno spašavati druge ljude.

Članak 12.: **Jednakost pred zakonom**

Osobe s invaliditetom imaju pravo na "pravnu sposobnost" na jednak način kao i drugi ljudi. To znači da kad odrastete, bez obzira na stupanj invaliditeta, možete dobiti zajam za studiranje ili potpisati ugovor o iznajmljivanju stana. Jednako tako možete imati ili naslijediti imovinu.

Članak 13.: **Pristup pravosuđu**

Ako ste oštećeni nekim zločinom, ako ste vidjeli da je netko bio žrtva zločina ili ste pak optuženi za nešto, imate pravo na pravedno postupanje prilikom istraživanja ili rješavanja tog slučaja. U svim pravnim postupcima mora vam se osigurati pomoć da izrazite svoje stavove.

Članak 14.: **Osobna sloboda i sigurnost**

Vlade moraju osigurati da je sloboda osoba s invaliditetom zakonom zaštićena na jednak način kao i kod drugih ljudi.

Članak 15.: **Zaštita od mučenja ili okrutnog, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja**

Nikoga se ne smije mučiti ili ponižavati niti se prema ikom okrutno ponašati. Također, svatko ima pravo odbiti medicinske ili znanstvene pokuse.

Članak 16.: **Zaštita od nasilja i zlostavljanja**

Djecu s teškoćama u razvoju treba zaštititi od nasilja i zlostavljanja. Prema njima se ne smije biti grub ili ih ozlijediti u njihovu domu ni izvan njega. Ako ste se suočili s nasiljem ili lošim pristupom, imate pravo na pomoć kako bi se zlostavljanje zaustavilo, a vi se oporavili.

Članak 17.: **Zaštita osobe**

Nitko se prema vama ne smije ponašati kao da ste manje vrijedni zbog vaših fizičkih ili mentalnih sposobnosti. Imate pravo da vas drugi poštuju upravo onakve kakvi jeste!

Imate pravo na život. To je vaš dar te vam ga prema zakonu nitko ne smije oduzeti.

Članak 18.: Sloboda kretanja i državljanstvo

Svako dijete ima pravo na pravno ubilježeno ime, nacionalnost i, ako je to moguće, ima pravo znati tko su im roditelji, kao i pravo da se roditelji brinu za njega. Također, ljudima se zbog njihova invaliditeta ne smije zabraniti da uđu u neku zemlju ili je napuste.

Članak 19.: Neovisno življenje i uključenost u zajednicu

Ljudi imaju pravo odlučiti gdje će živjeti, bez obzira na to imaju li kakav oblik invaliditeta ili nemaju. Kad odrastete, imat ćete pravo neovisno živjeti (ako to želite), i aktivno se uključiti u svoju zajednicu. Također morate imati pristup uslugama potpore ako vam je potrebna pomoć za život u zajednici, kao što je njega u vlastitom domu i osobna asistencija.

Članak 20.: Osobna pokretljivost

Djeca s teškoćama u razvoju imaju se pravo kretati i biti neovisna. Vlade im u tome moraju pomoći.

Članak 21.: Sloboda izražavanja i mišljenja te pristup informacijama

Ljudi imaju pravo izraziti svoje mišljenje, tražiti, dobiti i dijeliti informacije te primati informacije u oblicima koje mogu razumjeti i koristiti se njima.

Članak 22.: Poštovanje privatnosti

Nitko se ne smije miješati u privatne stvari drugih osoba, bez obzira na to je li riječ o osobama s invaliditetom ili nije. Osobe koje znaju određene podatke o drugima, primjerice njihov zdravstveni status, te podatke trebaju čuvati kao privatne.

Članak 23.: Poštovanje doma i obitelji

Ljudi imaju pravo živjeti sa svojim obiteljima. Ako ste osoba s invaliditetom, vlada mora pomagati vašoj obitelji pristupom državnoj pomoći za osobe s invaliditetom, informacijama i drugim uslugama. Ne smije vas se zbog teškoća odvajati od roditelja! Ako ne možete živjeti s najbližom obitelji, vlada mora pomoći da vam se osigura skrb u široj obitelji ili zajednici. Mladi ljudi s invaliditetom imaju jednaka prava na informacije o reproduktivnome zdravlju kao i sve ostale mlade osobe i jednaka prava kao i ostali da stupe u brak i zasnuju obitelj.

ilustracija: Lisa Laviole

Djeca s teškoćama u razvoju imaju se pravo kretati i biti neovisna.

Svakodnevni život u mojoj zajednici - Pedro José Rivera (14), Nikaragva

Članak 24.: **Obrazovanje**

Ljudi imaju pravo ići u školu. Ako ste osoba s invaliditetom, ne smije vas se zbog toga isključiti iz obrazovanja. Ne morate se školovati u odvojenim školama. Imate pravo na jednako obrazovanje i nastavni plan kao i druga djeca, a vaša vlada mora vam pružiti pomoć koju trebate. Na primjer, mora osigurati odgovarajući način komunikacije kako bi vas vaši nastavnici mogli razumjeti i odgovoriti na vaše potrebe.

Članci 25. i 26.: **Zdravlje i rehabilitacija**

Osobe s invaliditetom imaju pravo na jednak opseg i kvalitetu besplatnih ili cjenovno dostupnih zdravstvenih usluga koje se pružaju i drugim ljudima. Ako ste osoba s invaliditetom, imate pravo i na sve zdravstvene usluge i usluge rehabilitacije.

Članak 27.: **Rad i zapošljavanje**

Osobe s invaliditetom imaju jednako pravo raditi na slobodno odabranome radnome mjestu bez diskriminacije.

Članak 28.: Primjereni životni standard i socijalna skrb

Osobe s invaliditetom imaju pravo na prehranu, čistu vodu, odjeću i stanovanje bez diskriminacije. Države moraju pomagati djeci s teškoćama u razvoju koja žive u siromaštvu.

Članak 29.: Sudjelovanje u političkom i javnome životu

Osobe s invaliditetom imaju pravo sudjelovati u političkom i javnom životu. Nakon što dođete u dob koju propisuju zakoni vaše zemlje, imate pravo osnovati neku skupinu, služiti javnosti, pristupiti biralištima, glasovati ili biti birani na državne položaje, bez obzira na to imate li neki oblik invaliditeta ili ne.

Članak 30.: Sudjelovanje u kulturnome životu, rekreaciji, zabavi i sportu

Osobe s invaliditetom imaju jednaka prava sudjelovati ili uživati u umjetnosti, sportu, igrama, filmovima ili ostalim zabavnim sadržajima. Drugim riječima, kazališta, muzeji, igrališta i knjižnice moraju biti dostupni svima, uključujući i djecu s teškoćama u razvoju.

Članak 31.: Statistika i prikupljanje podataka

Države moraju prikupljati podatke o invaliditetu da bi razvile bolje programe i usluge. Osobe s invaliditetom koje pridonose istraživanjima o invalidnosti imaju pravo da se prema njima odnose ljudski i s poštovanjem. Sve privatne informacije koje te osobe daju moraju biti povjerljive. Prikupljeni statistički podaci moraju biti dostupni osobama s invaliditetom i drugima.

Članak 32.: Međunarodna suradnja

Države moraju jedna drugoj pomagati u ispunjavanju članaka ove Konvencije. To uključuje i činjenicu da države s više resursa, kao što su znanstveni podaci, korisna tehnologija, dijele te resurse s drugim državama kako bi što više ljudi u svijetu moglo uživati u pravima navedenima u ovoj Konvenciji.

Članci 33. - 50.: Pravila o suradnji, praćenju i provedbi Konvencije

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom ima ukupno 50 članaka. Članci od 33. do 50. govore o tome kako odrasli, osobito oni s invaliditetom i njihove organizacije i vlade moraju surađivati kako bi osigurali da osobe s invaliditetom ostvare sva svoja prava. Pogledajte tekst tih članaka na internetskoj stranici www.un.org/disabilities.

Igramo se - Tatev Danielyan (15), Armenija

*Dva svijeta...
 Rastrgani između ušiju
 Punih zvukova i tišine,
 Nesigurni, ne mogu se pridružiti...
 Suze teku...
 I ne znajući, odguruju se,
 Odbačeni, natjerani da se osjećaju
 Kao da ne pripadaju...
 Suze teku...
 Tek neke ruke,
 Vuku, pozivaju, potiču,
 Neumorne su...
 Suze teku, osmijeh se budi...
 I dalje zaustavljeni negdje između,
 Ali voljeni...*

– Sarah Leslie (16),
 Sjedinjene Američke Države

Kako prava postaju stvarnost?

Djeca s teškoćama u razvoju imaju jednaka prava kao i sva druga djeca. Na vama je da sadržaj Konvencije prenesete svima. Ljudi moraju reći što misle i djelovati ako žele da svi u njihovoj zajednici budu uključeni.

Ako si ti osoba s invaliditetom, tebi, tvojoj vladi i obitelji ova Konvencija daje mogućnost da ostvarite svoja prava i svoje snove. Ti moraš imati jednake mogućnosti za školovanje i bavljenje svim drugim aktivnostima. Odrasli oko tebe moraju ti pomoći da se krećeš, komuniciraš i igraš se s drugom djecom, bez obzira na vrstu teškoće koju imaš.

Ti si građanin, član svoje obitelji i zajednice, i postoji mnogo načina da pridoneseš.

Što vi možete napraviti?

Važno je promijeniti stavove i pravila kako bi djeca s teškoćama u razvoju mogla ići u školu, igrati se i sudjelovati u aktivnostima u kojima žele sudjelovati sva djeca. Jesu li u vašoj školi djeca s teškoćama u razvoju uključena u nastavu i ostale aktivnosti? Slušaju

li vaši nastavnici učenike s posebnim potrebama i odgovaraju li na te potrebe? Postoji li u školi ulaz za invalidska kolica, tumač za znakovni jezik ili druge pomoćne tehnologije? Dobro! To znači da se vaša škola ispravno odnosi prema djeci s teškoćama u razvoju i pruža im jednake mogućnosti za učenje. Vaša škola slijedi Konvenciju.

Nažalost, mnogi ljudi ne postupaju pravedno prema djeci s teškoćama u razvoju. Vi možete učiniti nešto da vaša zajednica bude otvorenija prema uključivanju svih članova. Možete krenuti od svoga vlastitoga doma ili škole i promijeniti stavove svojih roditelja i nastavnika.

Postoji mnogo toga što možete učiniti kako biste druge informirali o Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom i potencijalu mladih invalidnih osoba. Primjerice, možete učiniti ovo:

- Uključite se u neku organizaciju ili kampanju. Zajedno smo jači. Kako biste se udružili s drugima, možete pomagati ili se priključiti lokalnom ogranku neke nacionalne ili međunarodne organizacije. Možda te organizacije imaju posebne programe ili kampanje za mlade.
- Osmislite vlastiti projekt. Pokrenite kampanju informiranja i podizanja svijesti, prikupljajte novčana sredstva, provedite anketu s pitanjima kao što su: Poznajete li nekoga prema kome se nepravedno postupalo? Je li točno da u vašoj školi postoje samo stube, a ne postoji ulaz za invalidska kolica? Sastavite peticiju da se uklone prepreke koje ste uočili.
- Organizirajte klub koji promovira Konvenciju. Okupite djecu s različitim vještinama, pripremite neka društvena događanja na koja ćete pozvati sve svoje prijatelje, a pozovite i druge da vam se pridruže. Zajedno gledajte filmove ili pripremite večeru. Jednostavno - zabavljajte se i uživajte u jedinstvenim darovima i vještinama koje svatko od vas ima.

Branite svoja prava i ostali će vam se pridružiti. Sva djeca **MOGU** ići u školu, **MOGU** se igrati i **MOGU** sudjelovati u svemu. Ne radi se o tome što ne mogu, nego o tome što **MOGU**!

– Victor Santiago Pineda

- Održite prezentacije u svojoj i susjednim školama o pravima osoba s invaliditetom. Budite kreativni. Napravite postere i predstave kako bi ostali učenici mogli lakše razumjeti prava o kojima Konvencija govori. Zamolite nekog od roditelja ili nastavnika da vam pomogne organizirati prezentaciju i isplanirati kada i gdje ćete je moći održati. Pozovite i ravnatelja ili ravnateljicu svoje škole da dođe na prezentaciju.
- Zajedno s prijateljima napravite likovne radove na temu prava osoba s invaliditetom. To mogu biti crteži, slike ili skulpture, što god želite, kako biste lakše podijelili svoje spoznaje. Provjerite možete li izložiti svoja djela u školi, mjesnoj knjižnici, galerijama ili restoranima i drugim mjestima gdje će ostali moći uživati u vašim radovima. S vremenom svoju izložbu možete seliti na različite lokacije i tako Konvenciju podijeliti s mnogima.
- Podijelite s drugima svoja iskustva i sve ono što ste naučili: internetske stranice UNICEF-ove inicijative Glasovi mladih www.unicef.org/voy popularne su kao internetski forum za mlade.

Ovo su samo neke od ideja koje možete napraviti, a nema granica dokle možete ići. Zamolite nekog od odraslih komu vjerujete da vam pomogne organizirati aktivnosti i zabavite se!

Rock-grupa djece s teškoćama u razvoju - Valeria D'Avola (13), Italija

Napomena: Za komplet nastavnih materijala, potražite dodatak ovoj knjižici *Govorimo o mogućnostima - aktivnosti za učenje i djelovanje u skladu s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom*.

Provjerite svoje znanje

(1) Upišite riječi koje nedostaju.

- a. Jedno od načela Konvencije o pravima osoba s invaliditetom je potpuno sudjelovanje i _____ u društvo.
- b. Mnoga postojeća pravila, stavovi, pa čak i objekti moraju se _____ kako bi se djeca s teškoćama u razvoju mogla školovati, igrati i sudjelovati u ostalim stvarima koje sva djeca žele raditi.
- c. Svi ljudi imaju _____ prava.
- d. Zakoni ne smiju _____ ljude s invaliditetom.
- e. Postoje mnogi različiti oblici _____: pisani, izgovoreni, ili znakovni.

(2) Premetnite slova da dobijete riječi, a zatim od njih složite rečenicu.

ivs _____ im _____ eličarzit _____
miamo _____ tasi _____ mamoi _____
čarizliti _____ lia _____ inosbospost _____
vis _____ vrapa _____ i _____
som _____ siv _____ im _____

(3) Što je zajedničko svoj ovoj djeci?

ilustracija: Lisa Laviole

Odgovori:
(1) a. uključenosť; b. promijeniti; c. jednaka; d. diskriminirati; e. jezika
(2) Svi smo mi različiti i svi imamo različite sposobnosti, ali svi mi imamo ista prava.
(3) Sva imaju jednaka prava.

POJMOVNIK

Pomoćne tehnologije: Alati koji vam pomažu da učinite nešto što bez njih ne biste mogli (npr. invalidska kolica koja vam pomažu da se krećete ili uvećani tisak na ekranu računala zahvaljujući kojemu vidite čitati).

Članak: Stavak ili odjeljak pravnoga dokumenta koji ima određeni broj. Ti brojevi olakšavaju pronalaženje podataka, odnosno pisanje ili razgovor o njima.

Diskriminacija: Nepravedno postupanje prema nekoj osobi ili skupini iz bilo kojeg razloga: zbog boje kože, vjerskih uvjerenja, spola ili različitih sposobnosti.

Dostojanstvo: Prirodna vrijednost i poštovanje vas kao ljudskih bića. Vaše vlastito samopoštovanje. Kad se prema nekome postupa dostojanstveno, to znači da se drugi ljudi prema toj osobi odnose s poštovanjem.

Države-stranke: Zemlje koje su potpisale i prihvatile Konvenciju.

Komunikacija: Razmjena informacija. Komunikacija također označava način na koji čitate, govorite ili razumijete informacije koristeći se multimedijalnim sadržajima, uvećanim tiskom, Brailleovim pismom, znakovnim jezikom ili slušajući nekoga tko vam čita naglas.

Konvencija: Sporazum ili dogovor skupine zemalja da će pripremati ili poštovati iste zakone.

Konvencija o pravima djeteta je sporazum koji osigurava da sva djeca kao članovi društva mogu uživati jednaka prava i imati posebnu skrb i zaštitu koja im je kao djeci potrebna. Ova Konvencija je najšire prihvaćen sporazum o ljudskim pravima u povijesti.

Konvencija o pravima osoba s invaliditetom je sporazum koji osigurava da svi ljudi, uključujući i djecu s teškoćama u razvoju, mogu ostvariti svoja prava.

Mišićna distrofija: Medicinsko stanje koje dovodi do toga da mišići s vremenom postaju sve slabiji.

Odbor: Skupina ljudi koji su odabrani da rade zajedno i svojim radom pomažu većoj skupini ljudi.

Opća deklaracija o ljudskim pravima: Sporazum koji su 10. prosinca 1948. potpisale sve zemlje članice Ujedinjenih naroda, a koji navodi prava koja imaju svi ljudi.

Pravno: Ono što je vezano uz zakon, temelji se na zakonu ili to zakon zahtijeva.

Prirodno dostojanstvo: Dostojanstvo koje ljudi imaju od svoga rođenja.

Provedba: Početi primjenjivati nešto. Provoditi članke ove Konvencije, znači ostvarivati njezina obećanja.

Ratifikacija (ratificirati): Kada potpisanu konvenciju ili sporazum službeno odobri neka zemlja, pa ta konvencija ili sporazum u toj zemlji postanu zakonom.

Ujedinjeni narodi: Organizacija gotovo svih zemalja u svijetu. Vlade se sastaju u Ujedinjenim narodima u New Yorku i surađuju na stvaranju mira i boljega svijeta.

UNICEF: Fond Ujedinjenih naroda za djecu. To je agencija Ujedinjenih naroda koja se brine za dječja prava, preživljavanje, razvoj i zaštitu djece, s ciljem da svijet postane mjesto koje je bolje, sigurnije i primjerenije za djecu, kao i za sve nas.

Usvojiti: Službeno odobriti ili prihvatiti (na primjer neku konvenciju ili deklaraciju).

Zajednica: Skupina ljudi koji žive na istome području. Zajednica također označava ljude koji imaju jednake interese ili se bave jednakim stvarima.

**Osigurajmo svakom djetetu
zdravlje, obrazovanje, jednakost, zaštitu
UNAPRIJEDIMO ČOVJEČANSTVO**

Za dodatne informacije
molimo vas kontaktirajte:
Ured UNICEF-a za Hrvatsku
Radnička cesta 41
10 000 Zagreb
info@unicef.hr
www.unicef.hr

ISBN: 978-953-99091-9-0

© Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF)
Srpanj 2009.

unicef
zajedno za djecu